Euroopa Parlament
2024-2029

Väliskomisjon

2024/0000(INI)

15.10.2024

RAPORTI PROJEKT

ühise välis- ja julgeolekupoliitika rakendamist käsitleva aastaaruande kohta – 2024. aasta raport
(2024/0000(INI))

Väliskomisjon

Raportöör: David McAllister

SISUKORD

lk

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK.....3

SELETUSKIRI 15

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

ühise välis- ja julgeolekupoliitika rakendamist käsitleva aastaaruande kohta – 2024. aasta raport
(2024/0000(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu lepingut, eriti selle artikleid 14, 16, 21, 24, 36 ja 41,

– võttes arvesse 16. detsembri 2020. aasta institutsioonidevahelist kokkulepet Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni vahel, mis käsitleb eelarvedistsipliini, eelarvealast koostööd ning usaldusväärset finantsjuhtimist, samuti uusi omavahendeid, sealhulgas uute omavahendite kasutuselevõtmise suunas liikumise tegevuskava[1],

– võttes arvesse komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 20. juuni 2024. aasta aruannet „Common Foreign and Security Policy Report – Our priorities in 2024“ (Ühise välis- ja julgeolekupoliitika aruanne – meie prioriteedid aastal 2021) (HR(2021)94),

– võttes arvesse dokumenti „Julgeoleku- ja kaitsevaldkonna strateegiline kompass Euroopa Liidule, kes kaitseb oma kodanikke, väärtusi ja huve ning toetab rahvusvahelist rahu ja julgeolekut“, mille Euroopa Ülemkogu kinnitas 21. märtsil 2022,

– võttes arvesse Euroopa Ülemkogu 22. märtsi 2024. aasta, 18. aprilli 2024. aasta ja 27. juuni 2024. aasta järeldusi,

– võttes arvesse väliasjade nõukogu 18. märtsi, 22. aprilli, 24. mai ja 24. juuni ja 22. juuli järeldusi,

– võttes arvesse nõukogu 22. märtsi 2021. aasta otsust (ÜVJP) 2021/509, millega luuakse Euroopa rahutagamisrahastu ja tunnistatakse kehtetuks otsus (ÜVJP) 2015/528[2],

– võttes arvesse kodukorra artiklit 55,

– võttes arvesse väliskomisjoni raportit (A10-0000/2024),

A. arvestades, et geopoliitiliste muutuste tempo on dramaatiline, ning autokraatlikud osalejad töötavad individuaalselt ja kooskõlastatult selle nimel, et õõnestada reeglitel põhinevat rahvusvahelist korda ja selle mitmepoolseid organisatsioone; arvestades, et konfliktid kasvavad ja jõu kasutamine nii riikide kui ka valitsusväliste osalejate poolt poliitiliste eesmärkide saavutamiseks normaliseerub üha enam;

B. arvestades, et geopoliitiline kontekst, milles EL tegutseb, on toonud esile vajaduse ulatuslikuma, usaldusväärsema ja ühtsema ELi tegevuse järele maailmaareenil ning on

[1] ELT L 433I, 22.12.2020, lk 28, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2020/1222/oj.
[2] ELT L 102, 24.3. 2021, lk 14, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2021/509/2024-03-18.

toonitanud vajadust, et liikmesriigid peavad näitama üles vajalikku poliitilist tahet kujundada ühine välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) ümber täieõiguslikuks ELi poliitikaks; arvestades, et EL peaks oma välistegevuses juhinduma ELi lepingu artiklis 2, artikli 3 lõikes 5 ja artiklis 21 sätestatud väärtustest ja põhimõtetest, mis on inspireerinud ELi loomist, arengut ja laienemist; arvestades, et EL peaks seetõttu seisma vabaduse ja demokraatlike standardite eest kogu maailma, ning inimõiguste universaalsuse eest;

C. arvestades, et käesolevas aruandes vaadatakse kõigepealt läbi komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja aastaaruanne ÜVJP kohta ja täiendatakse seda seejärel Euroopa Parlamendi seisukohtadega ÜVJP 2025. aasta eesmärkide kohta; arvestades, et selleks käsitletakse aruandes eelkõige laiemalt 1) Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja ülemaailmseid tagajärgi, 2) konflikti ja rahu Lähis-Idas, 3) koostööd sarnaselt meelestatud partneritega ja 4) ELi tegevuse üldist nähtavust välismaal; arvestades, et parlamendi tulevikku suunatud ühise välis- ja julgeolekupoliitika seisukohta rõhutavad lõpuks ka põhinõuded, mis on seotud järgmise mitmeaastase finantsraamistikuga ja raamistiku parlamentaarse kontrolliga;

D. arvestades, et ÜVJP valdkonnas täidab Euroopa Parlament poliitilise kontrolli ja konsulteerimise ülesandeid; arvestades, et ta täidab selle poliitikavaldkonna eelarve kinnitaja ülesannet koos nõukoguga, välja arvatud juhtudel, kui nõukogu otsustab ühehäälselt, et kulud kannavad liikmesriigid; arvestades, et Euroopa Parlament peab kasutama täiel määral kõiki oma pädevusi, et suurendada ÜVJP demokraatlikku legitiimsust; arvestades, et teised institutsioonid peavad oma koostööd Euroopa Parlamendiga vastavalt kohandama;

I. Komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 2024. aasta aruanne

1. märgib, et aruanne esitati Euroopa Parlamendile 20. juunil 2024; tuletab meelde, et aruanne peaks olema tulevikku suunatud; kommenteerib seejärel mitut arengut, mida komisjoni asepresident ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja oma aruandes rõhutas;

2. väljendab eelkõige rahulolu seoses järgmisega:

   – Albaania sõelumisprotsessi edukas lõpuleviimine 2023. aasta lõpus; kordab üleskutset alustada viivitamata läbirääkimiste järgmist etappi; rõhutab vajadust reforme veelgi intensiivistada, et kõrvaldada püsivad puudused põhiküsimustes;

   – ühinemisläbirääkimiste alustamine Bosnia ja Hertsegoviinaga; julgustab ametiasutusi võtma kõik asjakohased meetmed, mis on sätestatud komisjoni 12. oktoobri 2022. aasta soovituses; mõistab hukka haldusüksuse Republika Srpska juhtkonna jätkuvalt vaenu õhutava retoorika, separatistlikud seadused ja poliitika, ning tuletab sellega seoses meelde missiooni EUFOR Althea nähtava kohalolu tähtsust;

   – Belgradi ja Priština dialoogi edusammud, eelkõige liikumisvabaduse ja energia valdkonnas; peab kahetsusväärseks, et suhete normaliseerimisel ei ole tehtud edusamme, ning nõuab meetmete rakendamist ja suutlikkuse loomist suhete

normaliseerimiseks ja ELi vahendatud dialoogi arendamiseks;

– Montenegro edusammud ELi acquis' 23. ja 24. peatüki vahekriteeriumide täitmisel; julgustab riiki jätkama ELiga seotud reformide osas edusammude tegemist ja neid reforme kiiresti rakendama;

– Põhja-Makedoonia sõelumisprotsessi edukas lõpuleviimine 2023. aasta lõpus; nõuab, et viivitamata alustataks läbirääkimiste järgmist etappi; kutsub Põhja-Makedoonia valitsust üles tegema naaberriikidega konstruktiivset koostööd, et kõrvaldada allesjäänud takistused ühinemisläbirääkimiste jätkamiseks;

– ELi ja tema Lääne-Balkani partnerite vahelise ühise välis- ja julgeolekupoliitika dialoogi edukas taasalustamine ning nende partnerluste tähtsus rahu ja julgeoleku jaoks; tuletab meelde, et ELi laienemine on geostrateegiline investeering, mis nõuab nii ELi kui ka laienemisprotsessis osalevate riikide pühendumist ühinemisele; tuletab sellega seoses meelde jätkuvat vajadust reformide järele õigusriigi, põhiõiguste ja avaliku halduse valdkonnas ning kooskõla järele ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga, sealhulgas sanktsioonide osas;

– otsus alustada ühinemisläbirääkimisi Ukraina ja Moldovaga; tunnustab asjaolu, et Moldova vastavusse viimise määr ÜVJPga on märkimisväärselt tõusnud: 54 %-lt 2022. aastal 86 %-le 2024. aastal; nõuab sõelumisprotsessi kiirendamist ja sellele järgnevate valitsustevaheliste konverentside õigeaegset korraldamist;

– Armeenia ja Aserbaidžaani jätkuvad katsed omavahelisi suhteid normaliseerida; julgustab neid kirjutama viivitamata alla üldisele rahulepingule;

3. mõistab eelkõige hukka järgmise:

– Venemaa jätkuv agressioonisõda Ukraina vastu ning Venemaa sagenevad rünnakud tsiviilsihtmärkide ja tsiviiltaristu vastu Ukrainas; nõuab, et Venemaa ja tema käsilasväed lõpetaksid igasuguse sõjalise tegevuse ning et Venemaa juhtkond viiks oma väed viivitamata ja tingimusteta välja Ukrainast ja mis tahes muust riigist, mille territooriumi või selle osad ta on ebaseaduslikult okupeerinud;

– Aljaksandr Lukašenka ebaseadusliku režiimi rolli riikliku suveräänsuse tegelikult Kremlile loovutamises, et säilitada kontroll Valgevene üle;

– Venemaa Föderatsiooni, selle institutsioonide ja esindajate kasvav pahatahtlik tegevus, sekkumine ja hübriidsõda Moldova Vabariigi demokraatliku stabiilsuse ja suveräänsuse õõnestamisel;

– Hamasi poolt 7. oktoobril 2023 Iisraelis toime pandud jõhkrad ja valimatud terrorirünnakud, mis vallandasid Gazas konflikti, millel on ebaproportsionaalne mõju tsiviilelanikele ja mis põhjustasid katastroofilise humanitaarolukorra;

– asjaolu, et Iraan ei täida endiselt ühise laiaulatusliku tegevuskava kohaseid õiguslikke kaitsemeetmetega seotud kohustusi, ja mõistab hukka Iraani tuumaprogrammi edasiarendamise, milleks ei ole mingit usutavat tsiviilvajadust;

– Euroopa kodanike ebaseaduslik kinnipidamine Iraanis; nõuab tungivalt, et komisjoni asepresident ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja teeks kõik endast oleneva nende kodanike vabastamiseks ja Iraani pantvangidiplomaatia tava lõpetamiseks;

– Afganistanis hiljuti vastu võetud seadus, mis käsitleb n.ö vooruslikkuse edendamist ja pahede ennetamist, samuti inimõiguste ja põhivabaduste süstemaatiline rikkumine selles riigis, eelkõige šariaadiseaduste äärmuslik tõlgendamine, mis eemaldab naised avalikust elust ega lase neil töötada, takistab nende juurdepääsu tervishoiule ilma meessoost sugulasest saatjata, ja teeb lõpu nende hariduse omandamisele pärast kuuendat klassi; nõuab, et Afganistani de facto ametivõimud kaotaksid kõik naiste kohta kehtivad soopõhised piirangud, ning rõhutab, et see peab olema rahvusvahelise üldsuse Talibaniga suhtlemise põhitingimus; nõuab kindlalt, et jätkataks ranget ja tingimuslikku suhtlust Talibaniga, tuginedes nõukogu kehtestatud viiele kriteeriumile de facto ametivõimudega suhtlemise kohta, ning et tütarlaste ja naiste õiguste raskete rikkumiste toimepanijad võetaks vastutusele, sealhulgas sanktsioonide abil;

– naaberriike ähvardavate Hiina valitsuse laevade ja õhusõidukite tegevuse ulatuse ja intensiivsuse suurenemine; taunib Hiina valitsuse juhitud sunniviisilise töö süsteemi ja tema sooritatud inimsusvastaseid kuritegusid Xinjiangis;

– Saheli keskosa sõjaväerežiimide otsus Burkina Fasos, Malis ja Nigeris lahkuda Lääne-Aafrika riikide majandusühendusest (ECOWAS), mis tõukas ECOWASi sügavasse poliitilisse kriisi; võtab teadmiseks Nigeris läbiviidava Euroopa Liidu suutlikkuse suurendamise missiooni (EUCAP Sahel Niger) de facto lõpetamise ja Malis läbiviidava Euroopa Liidu väljaõppemissiooni (EUTM) pikendamata jätmise;

– Daniel Ortega ja Rosario Murillo autoritaarne režiim, kes süstemaatiliselt õõnestavad Nicaragua demokraatlikke struktuure; tuletab meelde, et Nicaragua režiim säilitab tugevad sidemed teiste autokraatlike riikidega, näiteks Iraani, Venezuela ja Kuubaga; mõistab kõige karmimalt hukka Kuuba režiimi süstemaatilised inimõiguste rikkumised ja kuritarvitused; mõistab teravalt hukka Venezuela režiimi korraldatud valimispettuse ja lükkab selle täielikult tagasi, ning nõuab, et Maduro valitsus lõpetaks kodanikuühiskonna ja opositsiooni vastu suunatud repressioonide ja rünnakute poliitika;

4. nõustub järgmisega:

– vajadus parandada suhteid Türgiga; väljendab heameelt pingete osalise leevendamise üle Vahemere idaosas ja Egeuse merel; väljendab veelkord muret selle pärast, et Türgi välispoliitika on jätkuvalt vastuolus ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitika prioriteetidega;

– asjaolu, et EL ja Türgi valitsus peaksid kiiresti liikuma vastastikuse arutelu protsessi suunas, mis tooks kaasa vastastikku kasuliku, dünaamilisema ja strateegilisema partnerluse, võttes arvesse Türgi keskset rolli piirkonnas ja selle tähtsust NATO liitlasena;

– asjaolu, et Türgi ei tee piisavaid jõupingutusi, et viia oma tegevus kooskõlla ELi

ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga, sealhulgas sanktsioonide ja sanktsioonidest kõrvalehoidmise vastase võitluse valdkonnas, ning et Türgi peab tegema tihedat koostööd ELi sanktsioonide saadikuga; peab vastuvõetamatuks Türgi presidendi poolt terroriorganisatsioonile Hamas avalikult väljendatud solidaarsust ja pakutud toetust;

– üleskutse Türgile töötada oma naabruses konstruktiivse, aga mitte jõulise ega agressiivse lähenemisviisi nimel;

– asjaolu, et seadus välismõju läbipaistvuse kohta, seadus perekonnaväärtuste ja alaealiste kaitse kohta ning Gruusia valimisseadustiku muudatused on vastuolus ELi väärtuste ja demokraatlike põhimõtetega; tuletab meelde, et Gruusia ELiga ühinemise taotlust hinnatakse Gruusia enda saavutuste ja ELi liikmeks saamise Kopenhaageni kriteeriumide täitmisel saavutatud edu põhjal;

– mure Venemaa ja Hiina surve pärast Kesk-Aasias, ning rõhutab vajadust suurendada vastuseks ELi kohalolekut Kesk-Aasias; rõhutab ELi huvi sõlmida Kesk-Aasia riikidega tihedamaid majandussuhteid ja tugevdada poliitilisi sidemeid, osaliselt selleks, et tegeleda Venemaa ja Valgevene vastu suunatud sanktsioonidest kõrvalehoidmise probleemiga;

– asjaolu, et Arktikal geostrateegiline tähtsus võimalike mereteede laiendamise, loodusvaradele juurdepääsu, kliimakaitse, territoriaalsete nõudmiste, muu hulgas Venemaa sõjalise laienemise tõttu Kaug-Põhjas, ning meresõiduvabaduse ja -ohutuse tõttu;

II. ÜVJP eesmärgid 2025. aastal

5. määrab järgmises osas kindlaks parlamendi ÜVJP eesmärgid 2025. aastal, täiendades seega komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja aastaaruandes väljendatud seisukohti;

Tegelemine Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja üleilmsete tagajärgedega

6. märgib, et kogu maailma autokraatlikud osalejad jälgivad tähelepanelikult ELi reaktsiooni Venemaa agressioonisõjale Ukraina vastu ning sellel reaktsioonil on otsustav mõju nende käitumise kujundamisele rahvusvahelisel areenil;

7. kutsub Ukrainat üles jätkama edusamme ELi liikmesuse suunas, kasutades kõiki talle Ukraina rahastu raames kättesaadavaks tehtud vahendeid, ning tagama oma kodanikuühiskonna sisulise kaasamise selle rakendamise ja järelevalve etappidesse;

8. nõuab, et EL ja selle liikmesriigid annaksid igal võimalikul moel humanitaarabi, sõjalist toetust, majanduslikku ja rahalist abi ning poliitilist toetust kuni Ukraina võiduni, et lõpuks peatada Venemaa agressioonisõda ja võimaldada Ukrainal vabastada kogu oma rahvas ja taastada täielik kontroll oma riigis selle rahvusvaheliselt tunnustatud piirides; rõhutab eelkõige tungivat vajadust tagada Ukrainale suurem õhukaitsevõime, et ta saaks enne eelseisvat talve kaitsta oma elutähtsat energiataristut, ning kutsub liikmesriike üles viivitamata kaotama piirangud Ukrainasse tarnitud lääne relvasüsteemide kasutamisele seaduslike sõjaliste sihtmärkide vastu Venemaa territooriumil;

9. nõuab, et EL ja liikmesriigid suurendaksid oma seni vastu võetud 14 sanktsioonipaketi tõhusust ja võtaksid vajaduse korral vastu uued paketid; nõuab tõhusat koostööd sarnaselt meelestatud partneritega kogu maailmas, et suurendada survet Venemaale;

10. toetab vankumatult Ukraina presidendi Zelenskõi esitatud 10 punktist koosnevat rahukava ja tuletab meelde, et kõik algatused, mille eesmärk on lõpetada Venemaa agressioonisõda, peavad põhinema Ukraina esitatud tõenditel ja lõpuks olema Ukraina rahva poolt heaks kiidetud;

11. kordab, et Ukrainal kui agressiooniohvril on kooskõlas ÜRO põhikirja artikliga 51 seaduslik õigus enesekaitsele; kutsub komisjoni asepresidenti ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat, komisjoni, nõukogu ja asjaomaseid liikmesriike üles lubama Ukrainal võtta Venemaa vastu tõhusaid vastumeetmeid; tuletab meelde, et Venemaa on rikkunud rahvusvahelist õigust ning Venemaa külmutatud varade täielik arestimine on asjakohane samm, et sundida Venemaad täitma oma kohustust järgida rahvusvahelist õigust ning hüvitada Ukrainale ja teistele kannatanud osapooltele Venemaa agressioonisõja poolt tekitatud kahju;

12. rõhutab, et ELil ja liikmesriikidel tuleb kiiresti anda avaldada survet rahvusvahelise erikohtu loomiseks, et Venemaa Föderatsiooni poliitiline ja sõjaline juhtkond ning tema liitlased Ukraina vastu toime pandud agressioonikuritegude eest kohtu alla anda;

13. tunnustab komisjoni ettepanekut luua hinnanguliselt 35 miljardi euro väärtuses Ukraina laenukoostöö mehhanism, mis vastab parlamendi üleskutsele ning tugineb nõukogu otsusele suunata Venemaa tõkestatud riigivaradest saadud erakorralised tulud Ukraina abifondi ja Ukraina rahastusse, ning G7 otsusele anda Ukrainale 50 miljardi USA dollari suurune laen, mis on tagatud Venemaa tõkestatud riigivaradega;

14. tuletab meelde asjaolu, et Moldova Vabariigi julgeolek on lahutamatult seotud Ukraina julgeolekuga, ning peab Moldova Vabariiki euroopaliku eluviisi teiseks kaitseliiniks; on veendunud, et Ukraina ja Moldova ühinemine ELiga oleks geostrateegiline investeering ühendatud ja tugevasse Euroopasse; julgustab komisjoni asepresidenti ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat tõhustama ÜVJP partnerlust Ukraina ja Moldovaga konkreetsete meetmete abil, eelkõige selliste meetmega, mis tagavad mõlema riigi ja riigipiiride puutumatuse;

Konfliktide lahendamine ja rahu toetamine Lähis-Idas

15. kinnitab Iisraeli õigust enesekaitsele, mis on sätestatud ja piiratud rahvusvahelise õigusega; nõuab kõigi pantvangide viivitamatut ja tingimusteta vabastamist, millele järgneb kohene ja püsiv relvarahu, reageerimaks ohule, et Gazas võib puhkeda näljahäda ja epideemia; tuletab meelde, et Iisraelil on samuti kohustus kaitsta tsiviilelanikkonda ning et sõjalised operatsioonid peavad olema proportsionaalsed ja kooskõlas rahvusvahelise humanitaarõigusega;

16. kordab oma vankumatut toetust kokkulepitud lahendusele, mis põhineb kahe riigi kooseksisteerimisel 1967. aasta piirides, mille puhul oleks rahumeelsete naabritena kaks suveräänset ja demokraatlikku riiki, mille ühine pealinn oleks Jeruusalemm; mõistab teravalt hukka Palestiina maale Iisraeli ebaseaduslike asunduste rajamise kiirendamise, millega rikutakse rahvusvahelist õigust; väljendab muret Iisraeli vägede ja

ekstremistlike asunike kasvava vägivalla pärast Jordani Läänekaldal ja Ida-Jeruusalemmas; väljendab toetust USA presidendi Bideni kolmeetapilisele rahuplaanile ja peab kahetsusväärseks, et kummalgi poolel puudub tahe tagada selle rakendamine; peab lisaks kahetsusväärseks, et viimased rahukõneluste voorud ei andnud käegakatsutavaid tulemusi;

17. väljendab muret suurenevate pingete pärast Lähis-Idas ning destabiliseeriva mõju pärast, mida avaldavad selles piirkonnas Iraani režiim ja selle valitsusväliste osaliste võrgustik; nõuab tungivalt, et kõik osapooled näitaksid üles maksimaalset vaoshoitust, pühenduksid pingete leevendamisele ja hoiduksid edasisest eskaleerumisest, kuna piirkondlikku konflikti tuleb iga hinna eest vältida; kutsub komisjoni asepresidenti ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat ja liikmesriike üles jätkama ja suurendama diplomaatilisi jõupingutusi rahvusvaheliste partneritega, sealhulgas Pärsia lahe riikidega, et soodustada pingete kiiret leevendamist ja sisukat dialoogi;

18. väljendab heameelt selle üle, et EL otsustas pikendada Iraani-vastaseid sanktsioone kuni 2025. aasta juulini, et muu hulgas karistada Iraani selle eest, et ta toodab ja tarnib Venemaale ja laiemale Lähis-Ida piirkonnale mehitamata droone ja juhitavaid rakette; juhib tähelepanu sellele, et veel ammendamata sanktsioneerimisvõimaluste hulka kuulub ka palju piiravam lähenemisviis tehnosiirdele selliste toodete ekspordi kaudu, mida ei liigitata kahesuguse kasutusega kaupadeks; tuletab meelde, et Euroopa Parlament on nõudnud Hezbollah ja Iraani islami revolutsioonilise kaardiväe (IRGC) lisamist ELi loetellu terroriorganisatsioonide kohta;

19. rõhutab, et Iraani ja islami revolutsioonilise kaardiväe, nende käsilaste, nagu huthide, Iraagi ja Süüria relvarühmituste ja ELi terroristiloetellu kantud organisatsioonide, st Hamasi ja Hezbollahi sõjalise tiiva vahel on tugevad sidemed; kutsub nõukogu ja komisjoni asepresidenti ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat üles kandma Hezbollah tervikuna terroriorganisatsioonide ELi loetellu; mõistab hukka Hezbollah' rünnakud Iisraeli vastu, mille tulemusel tungis Iisrael Liibanoni maismaale; on sügavalt mures olukorra pärast Liibanonis ja tuletab meelde vajadust vaenutegevus võimalikult kiiresti lõpetada, et luua ruum diplomaatilise lahenduse leidmiseks sinisel joonel kooskõlas ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1701, mis on ainus viis pingete leevendamiseks ja Iisraeli-Liibanoni piiri püsivaks stabiliseerimiseks;

20. jagab eesmärki iga hinna eest takistada Iraanil tuumarelvi soetamast; rõhutab siiski, et Teherani režiim on selgelt tagasi lükanud Iraani tuumaleppe (JCPOA) taaselustamise ja samal ajal suurendanud oma tuumarelvasuutlikkust; peab kahetsusväärseks asjaolu, et praegu puudub strateegia, millega veenda Iraani hoiduma sõjalise tuumavõimsuse suurendamisest, ega tegevuskava juhuks, kui Iraan ületab tuumakünnise; kutsub komisjoni asepresidenti ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat üles esitama Iraani suhtes läbivaadatud strateegia;

21. rõhutab, et EL peab suurendama oma tõhusat kohalolekut piirkonnas kõigi tema käsutuses olevate vahenditega, ning kutsub komisjoni asepresidenti ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat üles seadma selle oma büroo ja tulevase mitmeaastase finantsraamistiku prioriteediks;

Koostöö stimuleerimine sarnaselt meelestatud partneritega

22. rõhutab, et maailm muutub üha multipolaarsemaks ja vähem mitmepoolseks; rõhutab, et mitmepoolseid foorumeid, sealhulgas eelkõige ÜRO-d ja selle asutusi, tuleks pidada ELi eelistatumaks koostöövormiks; väljendab sellega seoses muret eksklusiivsete koostöövormide kasvava tähtsuse pärast, mis annab tunnistust suurenevast konkurentsist; märgib samal ajal, et rahvusvahelisi institutsioone ja norme kasutatakse üha enam ära; rõhutab, et see suundumus seab Euroopa Liidu keerulisse olukorda, kus tuleb tasakaalustada vajadust järgida laia ja kaasavat mitmepoolsust ning seada samal ajal prioriteediks koostöö tegemine valitud sarnaselt meelestatud partneritega;

23. rõhutab sellega seoses, et geopoliitilist konteksti, milles EL tegutseb, iseloomustab endiselt radikaalne ebakindlus ja üleminek koostöölt konkurentsile; märgib murelikult, kuidas igat liiki suhtlust kasutatakse relvana, ning märgib, et praegu, mil üleilmseid üleminekuid tuleks ülemaailmsete probleemide tõhusaks lahendamiseks kiirendada, kahjustab see suundumus rahvusvahelist koostööd; tuletab meelde, et EL ei saa endale lubada enesesse sulgumist ning peab jääma avatuks ja tegutsema kogu maailmas;

24. tuletab meelde, kui oluline on tugev ja konstruktiivne partnerlus Ühendkuningriigiga; väljendab heameelt Ühendkuningriigi uue valitsuse uue soovi üle arutada ELiga tihedama välispoliitika ja julgeolekukoostöö võimalusi, mis annaks lisaväärtust nii ELile kui ka Ühendkuningriigile; nõuab, et Euroopa Parlament oleks sellistesse aruteludesse nõuetekohaselt kaasatud ja neist asjakohaselt teavitatud;

25. tuletab meelde, et Atlandi-ülesed suhted jäävad ELi ja selle liikmesriikide jaoks kõige olulisemateks ja strateegilisteks suheteks, mida tõendab ühtsus ja tugevus, mida partnerlus on üles näidanud pärast Venemaa sissetungi Ukrainasse; rõhutab, et tugevad Atlandi-ülesed suhted on jätkuvalt hädavajalikud partnerite julgeoleku tagamiseks mõlemal pool Atlandi ookeani; kutsub komisjoni üles edendama tihedamaid sidemeid peamiste partneritega nii USAs kui ka Kanadas, et võidelda üleilmsete probleemidega, mis mõjutavad meie ühiseid väärtusi, huve, julgeolekut ja heaolu;

26. väljendab heameelt tihedate suhete üle ELi mittekuuluvate Lääne-Euroopa riikidega ja eelkõige suurepärase koostöö üle ELi välistegevuse teatavates valdkondades; nõuab tungivalt, et komisjon ajakohastaks ja süvendaks kahepoolseid suhteid ELi ja Šveitsi vahel; rõhutab, kui oluline on edendada veelgi tugevamaid suhteid Norraga; nõuab ELi ning Andorra ja San Marino vahelise assotsieerimislepingu kiiret allkirjastamist;

27. kordab, et Euroopa huvides on eluliselt tähtis rahumeelne, stabiilne ja reeglitel põhinev India ja Vaikse ookeani piirkond; julgustab sel eesmärgil looma selles piirkonnas sarnaselt meelestatud partneritega tihedamaid välis-, julgeoleku- ja kaitsepoliitika sidemeid kooskõlas ELi koostööstrateegiaga India ja Vaikse ookeani piirkonnas; julgustab komisjoni asepresidenti ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat edendama ELi välistegevuse nähtavust ja mõju koos meie India ja Vaikse ookeani piirkonna partneritega, eelkõige Austraalia, Uus-Meremaa, Lõuna-Korea ja Jaapaniga;

28. tuletab sellega seoses meelde ELi sügavat ja kõikehõlmavat partnerlust Jaapaniga, mis peaks olema eeskujuks viljakale kahepoolsele partnerlusele, mis võimaldab tõhusat poliitikakujundamist mitmepoolses kontekstis; märgib, et EL ja Jaapan tähistavad 2024. aastal oma diplomaatiliste suhete 50. aastapäeva, ning rõhutab tugevalt ELi huvi selle

partnerluse kahepoolse süvendamise ja laiendamise vastu järgmise 50 aasta jooksul; tunnistab ELi-Jaapani majanduspartnerluslepingu ning ELi-Jaapani strateegilise partnerluslepingu üliolulist rolli nende suhetes geopoliitilise murrangu ajal; ergutab mõlemat osapoolt, eelkõige järelejäänud kolme ELi liikmesriiki, kes ei ole seda veel teinud, näitama üles vajalikku poliitilist tahet strateegilise partnerluse lepingu ratifitseerimiseks;

29. on seisukohal, et Hiina esilekerkimine on jätkuvalt üks 21. sajandi peamisi geopoliitilisi probleeme, mis nõuab mitmemõõtmelist vastust, mille raames EL jätkab Hiinaga koostööd mitmes olulises küsimuses ja vähendab samal ajal oma suhetega seotud riske; kutsub komisjoni asepresidenti ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat ja liikmesriike üles jätkama diplomaatilist tegevust, suurendades samal ajal ELi enesekindlust Hiina suhtes, et võtta endale kohustusi ÜRO Julgeolekunõukogu alalise liikmena;

30. kordab, et Taiwan on India ja Vaikse ookeani piirkonnas ELi peamine partner ja demokraatlik liitlane; tunnistab Taiwani tähtsust ülemaailmsete tarneahelate kindlustamisel, eriti kõrgtehnoloogiasektoris, ning nõuab tungivalt, et EL ja selle liikmesriigid teeksid Taiwaniga tihedamat koostööd; nõuab, et EL ja selle liikmesriigid tagaksid selgete ja järjepidevate signaalide abil, et Taiwani väina status quo ühepoolse muutmise katseid, eelkõige jõu või sunniga, ei saa aktsepteerida ja sellel on kõrge hind; rõhutab, et Hiina territoriaalsetel väidetel puudub rahvusvahelises õiguses alus; mõistab lisaks hukka asjaolu, et Hiina blokeerib Taiwani osalemise mitmepoolsetes organisatsioonides; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles toetama Taiwani sisulist osalemist asjaomastes rahvusvahelistes organisatsioonides;

31. rõhutab, et Kagu-Aasia Maade Assotsiatsioon (ASEAN) on reeglitel põhineva rahvusvahelise korra tugevdamisel oluline partner; toetab ASEANi jõupingutusi viia lõpule läbirääkimised Hiinaga tõhusa ja sisulise tegevusjuhendi üle Lõuna-Hiina merel; ergutab ELi tõhustatud koostööd ASEANiga ning tööd laiaulatusliku strateegilise partnerluse saavutamiseks;

32. märgib, et geopoliitilised probleemid on suurendanud ELi ja India ühist huvi julgeoleku, heaolu ja kestliku arengu tagamise vastu; nõuab India ja ELi tippkohtumise korraldamist, et hoida kahepoolseid suhteid päevakorras tähtsal kohal;

33. nõuab tungivalt, et komisjoni asepresident ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ja liikmesriigid keskenduksid kahepoolsetele suhetele sarnaselt meelestatud partneritega Aafrikas, muu hulgas Ghana, Keenia ja Senegaliga, võttes arvesse vastastikuseid vajadusi ja huve, et edendada tõelisi ja tasakaalustatud partnerlusi; on veendunud, et põhimõte „rohkema eest rohkem“ tuleks täielikult integreerida suhetesse kolmandate riikidega, kus EL arendab tugevamaid partnerlusi nende riikidega, kes järgivad ÜVJP ning ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika (ÜJKP) põhimõtteid ning ELi põhiväärtusi; nõuab, et EL vastaks partnerriikide ootustele ja saavutaks nendega kiiresti poliitilised kokkulepped, et näidata, et EL on peamine ja strateegiline partner, ning näitamaks, et rahvusvaheline reeglitel põhinev süsteem suudab tänapäeva probleemidega toime tulla;

34. rõhutab vajadust jätkata ELi koostöö tõhustamist sarnaselt meelestatud Ladina-

Ameerika riikidega, eriti arvestades Hiina ja Venemaa kasvava mõjuga Ladina-Ameerikas ja Kariibi mere piirkonnas; kutsub liikmesriike ja Euroopa välisteenistust üles jätkama selles piirkonnas ennetavat diplomaatiat, mille puhul pannakse suurt rõhku mitmepoolse maailmakorra, rahvusvahelise õiguse ning demokraatia ja inimõiguste austamise kaitsmisele;

35. kutsub komisjoni asepresidenti ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat üles seadma oma ametiaja prioriteediks töö sarnaselt meelestatud demokraatlike riikidega, ning süstematiseerima koostööd ja konsulteerimist demokraatlike sarnaselt meelestatud partneritega, et parandada ühist valmisolekut ja juurdepääsu kriisidele reageerimise vahenditele;

36. on samal ajal veendunud, et on oluline luua uusi liite, muu hulgas naaberriikide ja maailma lõunapoolsete riikidega, võttes arvesse vastastikuseid vajadusi ja huve, et edendada tõelisi ja tasakaalustatud partnerlusi;

ELi tegevuse edendamine välismaal

37. rõhutab komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja rolli ÜVJP ja ELi välissuhete ühenduslülina, et tagada ELi välistegevuse võimalikult kõrge kooskõlastatuse ja sidususe tase; peab siiski kahetsusväärseks, et mõnel juhul puudub selgus ELi välisesindatuses; rõhutab vajadust määrata selgelt kindlaks komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, komisjoni presidendi ja Euroopa Ülemkogu eesistuja pädevus seoses ELi välistegevuse ja -esindatusega;

38. nõuab, et Euroopa välisteenistust – nii selle peakorterit kui ka ELi delegatsioone – tugevdataks asjakohaste rahaliste vahendite ja inimressursside abil, et EL saaks paremini valmistuda praegusteks ja esilekerkivateks ülemaailmseteks probleemideks; kutsub komisjoni asepresidenti ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat üles esitama kiiresti ettepanekuid ELi välistegevuse tulevase tegevusstruktuuri kohta;

39. kutsub komisjoni üles tulemuslikult ja kiiresti kasutama strateegiat „Global Gateway“, kui kestlikku alternatiivi Hiina algatusele „Üks vöönd, üks tee“, ning kui vahendit ELi kohaloleku ja nähtavuse suurendamiseks kogu maailmas;

40. kordab, et Euroopa Parlamendil on ÜVJPs oluline roll, kuna ta annab sellesse konkreetse panuse oma parlamentaarse diplomaatia, ja selle erivahendite, kanalite ja kontaktide kaudu;

41. nõuab ELi ennetava diplomaatia kui ennetava välispoliitika vahendi, sealhulgas rahuvahenduse ja -dialoogi edasiarendamist; nõuab tungivalt, et Euroopa välisteenistus viiks läbi õppused, mis on pühendatud saadud õppetundidele;

42. kordab ELi eriesindajate rolli, kes edendavad konkreetsetes piirkondades ja riikides ELi poliitikat ja huve ning kellel on oluline osa tugevama ja tõhusama ÜVJP väljatöötamisel, tagades ELile aktiivse poliitilise kohaloleku riikides ja võtmepiirkondades ning tegutsedes ELi ja tema poliitika n.ö hääle ja näona;

43. rõhutab ELi missioone ja -operatsioone välismaal rahu, julgeoleku ja edusammude edendamiseks Euroopas ja maailmas; kutsub liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat ja komisjoni asepresidenti üles

   – tegema koostööd Bosnia ja Hertsegoviina, Kosovo, NATO ja teiste huvitatud partneritega, et võimaldada tugevatel politseijõududel võtta alates 2026. aastast üle kõik peamised sisejulgeoleku ülesanded Bosnias ja Hertsegoviinas ja Kosovos ning valmistada ette ettepanekud vajalike ÜVJP missioonide kohta, mis käivitatakse 2025. aastal, kasutades ELi kiirsiirmisvõimet ennetava sõjalise tugevdamisena; tuletab meelde, et nende meetmete kulud, sealhulgas kiirsiirmisvõime ooteseisundi kulud, tuleks katta ELi eelarvest;

   – tegema koostööd Küprose, Türgi, Ühendkuningriigi ja ÜROga, et rakendada konkreetseid meetmeid Küprose puhvertsooni demilitariseerimiseks ning parandada nii Küprose kreeka kogukonna kui ka Küprose türgi kogukonna julgeolekut saarel;

   – toetama okupeeritud Palestiina aladel läbiviidava ELi politsei- ja õigusriigimissiooni (EUPOL COPPS) ning Rafah’s läbiviidava ELi piirihaldamise abimissiooni käimasolevat tööd Palestiina ametivõimude julgeoleku- ja õigussektori reformi ning integreeritud piirihalduse toetamisel;

44. kutsub komisjoni asepresidenti ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat üles võtma järelmeetmeid Sudaani edukate evakueerimisaktsioonide ja tugevdatud konsulaarkaitse näidete suhtes, ning töötama välja ELi kodanike ulatusliku kaitsesüsteemi välismaal;

III. Järgmine mitmeaastane finantsraamistik ja selle parlamentaarne järelevalve

45. on veendunud, et vaja on tugevamat institutsionaliseeritud parlamentaarset järelevalvet ELi välistegevuse üle, sealhulgas korrapärast ja õigeaegset, kuid turvalist juurdepääsu konfidentsiaalsele teabele;

46. rõhutab, et ÜJKPd hõlmavas ÜVJPs täidab Euroopa Parlament eelarve kinnitaja ülesandeid koos nõukoguga; tuletab meelde, et samuti täidab ta nende poliitikavaldkondade üle poliitilise kontrolli ja konsulteerimise ülesannet, nagu on osutatud ELi lepingu artiklis 36;

47. tuletab meelde, et kõik ÜVJP ja ÜJKP kulud tuleks katta ELi eelarvest, välja arvatud juhul, kui nõukogu otsustab igal üksikjuhul eraldi teisiti või kui kulud on seotud sõjalise või kaitsepoliitilise tähendusega operatsioonidega; tunnistab, et nõukogu ülesanne on otsustada, kas ELi tegevus välismaal on sõjalise või kaitsepoliitilise tähendusega operatsioon; rõhutab, et kõigil muudel juhtudel, kui ÜVJP või ÜJKP otsused sisaldavad kulutusi, peaks nõukogu kaaluma kulude kandmist ELi eelarvesse;

48. rõhutab, et ÜVJP või ÜJKP otsused, millega kaasnevad kulutused, on nende poliitikavaldkondade puhul alati põhilised valikud; kutsub komisjoni asepresidenti ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat üles konsulteerima Euroopa Parlamendiga, enne kui teeb ÜVJP või ÜJKP otsuste kohta sellise ettepaneku;

49. tuletab meelde, et Euroopa Parlamendi eelarve kinnitaja ülesande täitmine on

lahutamatult seotud tema poliitilise kontrolli ja konsulteerimise ülesannetega; tuletab meelde, et ELi lepingu artikliga 36 kehtestatakse komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ja Euroopa Parlamendi vahel konkreetne suhe, mis on parlamendi jaoks nende ülesannete täitmise eeltingimus, ning et komisjoni asepresident ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja peaks parlamenti selles osas toetama;

50. kutsub komisjoni üles esitama oma ettepanekud järgmise mitmeaastase finantsraamistiku kohta 2025. aasta esimesel poolaastal, et anda piisavalt aega programmide üle läbirääkimiste pidamiseks; rõhutab vajadust üksikasjalikuma eelarve liigenduse järele nii naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendis kui ka ühinemiseelse abi rahastamisvahendis, mis võimaldab eelarvepädevatel institutsioonidel seada iga-aastase eelarvemenetluse raames poliitilisi ja geograafilisi prioriteete;

51. rõhutab, et iga eespool tõstatatud küsimus nõuab täitevvõimult asjakohast reageerimist; palub komisjoni asepresidendil ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgel esindajal vastata parlamendi nõudmistele, soovidele ja muredele kiiresti ja kirjalikult; on seisukohal, et suulisi avaldusi komisjonis või täiskogul võib lugeda piisavaks vastuseks ainult erandlikult või kiireloomulistel juhtudel; rõhutab, et praeguses keerulises geopoliitilises kontekstis on Euroopa Parlamendi ja komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja tihe koostöö ja partnerlus strateegilise tähtsusega; ootab süstemaatilisemat teabevahetust enne volituste ja ühise välis- ja julgeolekupoliitika strateegiate vastuvõtmist, ning paremat teabevahetust läbirääkimiste ja rahvusvaheliste lepingute rakendamise ning vastastikuse mõistmise memorandumite kohta; eeldab lisaks, et parlament kaasatakse tõhusalt kogu ELi välispoliitikasse ja tegevusse Euroopa tiimi lahutamatu osalisena, mobiliseerides sellega parlamentaarse diplomaatia komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja jõupingutuste toetamiseks;

°

° °

52. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon Euroopa Ülemkogule, nõukogule, komisjonile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale ning liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele.

SELETUSKIRI

väliskomisjon koostab igal aastal resolutsiooni ühise välis- ja julgeolekupoliitika rakendamise kohta vastusena liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja poolt Euroopa Parlamendile esitatud aruandele ühise välis- ja julgeolekupoliitika kohta. Selles resolutsioonis hinnatakse ühise välis- ja julgeolekupoliitika rakendamist ning see on oluline osa Euroopa Parlamendi panusest ELi välistegevusse, eelkõige seoses Lissaboni lepinguga Euroopa Parlamendile antud tugevdatud kontrolliõigusega.

2024. aasta aruanne on esimene resolutsioon ÜVJP rakendamise kohta praegusel ametiajal. Sellisena peaks see olema ka uue komisjoni ja kõrge esindaja prioriteetide juhiseks. Aruandes vaadatakse kõigepealt läbi komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja aastaaruanne ÜVJP kohta ja täiendatakse seda seejärel parlamendi seisukohtadega ÜVJP eesmärkide kohta 2025. aastal. Raportöör otsustas siin keskenduda strateegilistele suundumustele, mis määravad kindlaks ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitika üldise suunitluse ning mis on suurendanud vajadust, et EL määratleks oma huvid ja kasutaks nende saavutamiseks suutlikkust. Nende hulka kuuluvad:

1. Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja tagajärjed,
2. konfliktid ja rahu toetamine Lähis-Idas,
3. koostöö sarnaselt meelestatud partneritega, ning
4. ELi tegevuse nähtavus välismaal;

aruandes käsitletakse kõiki neid punkte üksikasjalikumalt, andes tulevastele ELi täitevvõimudele suuniseid ühise välis- ja julgeolekupoliitika määratlemisel. Parlamendi tulevikku suunatud ühise välis- ja julgeolekupoliitika seisukohta on lõpuks rõhutatud peamistes nõudmistes, mis puudutavad järgmist mitmeaastast finantsraamistikku ja selle üle teostatavat parlamentaarset järelevalvet.